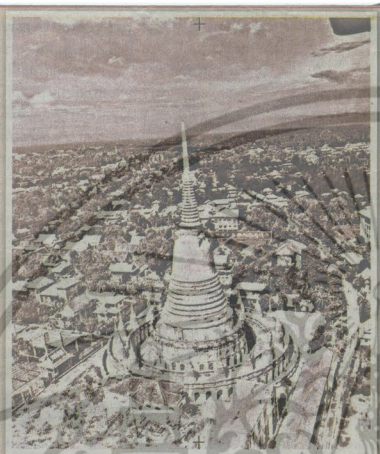
บนเส้นทางสายบวร...บูรณะเจดีย์วัดประยูรฯ

เจดีย์พระประธาน และพรินทรเปรียญปริยัติธรรมศาลา วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม (อันดับ 1) หรือ Award of Excellence จากโครงการประกวดรางวัลเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกประจำปี พ.ศ. 2556 จากองค์การยูเนสโก โดยการบูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุมหาเจดีย์และพรินทรเปรียญปริยัติธรรมศาลานี้สะท้อนความเข้าใจทางเทคนิค และเป็นโครงการอนุรักษ์ที่สร้างความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนรอบข้าง ขณะที่ The Great Serai กรุงคาบูล สาธารณรัฐอิสลามอัฟกานิสถาน Lah Chimney Compound เมืองมุมไบ สาธารณรัฐอินเดีย ได้อันดับ 2 ฯลฯ โดยเงื่อนไขของการประกวดต้องเป็นโครงการอนุรักษ์ที่ส่งเข้าประกวดมีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป และแล้วเสร็จภายในระยะเวลา 10 ปี นอกจากนี้จะต้องมีการเปิดใช้อาคารนั้น ๆ มาแล้ว 1 ปีนับตั้งแต่วันที่ประกาศการประกวดรางวัลฯ

ทั้งนี้ทางยูเนสโกจะมีพิธีเฉลิมฉลองมอบแผ่นป้ายรางวัลยอดเยี่ยมให้วัดประยูรฯในวันที่ 16 พ.ย. 2556 วันเดียวกับที่มีเทศกาลศิลป์ในซอยย่านกะดีจีน

เดือนมิถุนายนที่ผ่านมา คณะกรรมการตัดสินจากนานาชาติร่วมประชุมตัดสินโครงการทั้งสิ้น 47 โครงการจาก 16 ประเทศทั่วภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก คณะกรรมการตัดสินได้คัดเลือกโครงการรางวัลยอดเยี่ยม โดยระบุว่าการบูรณปฏิสังขรณ์เจดีย์พระประธานซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และพรินทรเปรียญปริยัติธรรมศาลาได้ช่วยรักษาปูชนียสถานที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของกรุงเทพมหานคร ผสานความศรัทธาทางศาสนากับความท้าทายทางวิศวกรรม โครงการนี้ส่งเสริมการพัฒนาภูมิปัญญาทางสังคมใน ย่านกะดีจีน อ่านประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และได้ แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจลึกซึ้งในรูปแบบสถาปัตยกรรมเฉพาะตัวของยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นด้วยการเสริมความแข็งแรงให้กับโครงสร้างภายใน ขณะที่ยังคงรูปลักษณ์ภายนอกของเจดีย์ที่ทรุดเอียงนี้ การบูรณะซ่อมแซมที่บูรณาการความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และวิถีการก่อสร้างแบบดั้งเดิมได้สื่อสารขนบโบราณและสุนทรีแห่งยุคเก่า ความร่วมมือร่วมใจที่น่ายกย่องระหว่างพระสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญและชาวบ้านเป็นประจักษ์พยานถึงความสัมพันธ์อันซึ่งซึ่นระหว่างวัดและชุมชนในการช่วยรักษาพุทธศาสนสถานให้ดำรงอยู่ในฐานะศูนย์รวมจิตใจของชุมชนตราบจนทุกวันนี้

เจดีย์พระประธานของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร ถือว่าเป็นเจดีย์ทรงสังฆาที่สูงและใหญ่ที่สุดในกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น องค์เจดีย์สูง 60 เมตร เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ต่อมาในปลายปี 2549 องค์พระบรมธาตุมหาเจดีย์เกิดการทรุดเอียงตัวจากฐาน 1 เมตร จึงมาทางแม่น้ำเจ้าพระยา ทางวัดได้ร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) ในฐานะหน่วยงานที่มีความรู้ทางวิศวกรรมดำเนินบูรณปฏิสังขรณ์ วางแผนการซ่อมแซมเนื่องจากได้ผสมผสานความก้าวหน้าทางวิศวกรรมและวิธีก่อสร้างแบบดั้งเดิมไว้ และบูรณาการความร่วมมือในการปฏิสังขรณ์เจดีย์สำคัญของไทย ขณะเดียวกันเราอยากเห็นการบูรณะศาสนาและสถานที่สำคัญอื่น ๆ อย่างมีคุณค่า และมีการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อสิ้นสุดการบูรณะยังเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือร่วมใจ

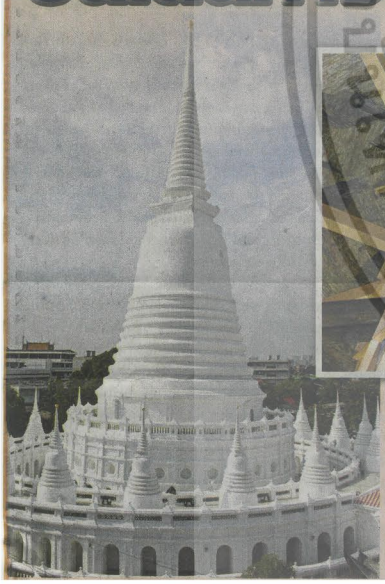
รศ.สมศักดิ์ ธรรมเวชวิถี จากคณะวิศวกรรมศาสตร์ สจล. ในฐานะหัวหน้าที่ปรึกษาด้านวิศวกรรมของโครงการฯ บอกว่า อุปสรรคของการบูรณะอยู่ที่วัสดุที่ใช้ก่อสร้างเจดีย์ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ปูนก่ออิฐเริ่มเสื่อมสลายเพราะความชื้น เมื่อไม่สามารถรื้อได้ จึงต้องใช้วิธีเข้าเฝือกเสาแกนกลางและใช้คานเหล็กใหญ่หุ้มโดยรอบ และที่สำคัญต้องเป็นโครงสร้างใหม่ที่เสริมเข้าไปภายในเจดีย์แล้วไม่กระทบโบราณสถานผนังของเจดีย์และเสาแกนกลางยังคงใช้กระบวนการก่อแบบดั้งเดิม ตลอดสีของอิฐต้องใกล้เคียงของเดิมมากที่สุด และการออกแบบแสงสว่างเวลากลางคืนให้ดำนึงถึงทัศนียภาพที่งดงาม จึงต้องใช้วิธีซ่อนไฟและไฟที่ส่องสะท้อนนั้นต้องไม่มีผลทำลายโบราณสถาน

เสาแกนกลาง

เจดีย์พระประธาน และพรินทรเปรียญปริยัติธรรมศาลา

พระพรหมบัณฑิต เจ้าอาวาสวัดประยูรฯ กล่าวว่า ที่ปรึกษาได้แนะนำให้รื้ออิฐเก่าทุกก้อนและประกอบใหม่ โดยใช้เหล็กเป็นแกน แต่กรมศิลปากรไม่อนุญาต ให้เหตุผลว่าเจดีย์ในประเทศไทยมีเทคนิคการก่อสร้างโดยมีแกนกลางตั้งแต่สมัยอยุธยา ในสมัยรัตนโกสินทร์หาดูไม่ได้แล้ว และยังเหลืออยู่แห่งเดียวที่ยังเข้าชมได้ กรมศิลป์แนะนำให้บูรณะด้วยการยกเสาแกนกลางขึ้นตั้งตรงเพื่อเสริมความแข็งแรงเท่านั้น ที่ปรึกษาใช้เวลาออกแบบและบูรณะอยู่ 1 ปี ก่อนที่จะหาผู้รับเหมาที่ได้รับการรับรองจากกรมศิลป์ จนสำเร็จเรียบร้อยผลงานออกแบบได้จดลิขสิทธิ์ทางปัญญาไว้แล้ว

การอนุรักษ์ที่โดดเด่น ทางยูเนสโกขอให้วัดเผยแพร่หลักการเพื่อเป็นแบบอย่างของประเทศในเอเชียและแปซิฟิกกว่า 50 ประเทศ

"จากการดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์องค์เจดีย์เป็นเหตุให้พบพระบรมสารีริกธาตุและวัตถุโบราณจำนวนมาก ได้นำมาเก็บรักษาและจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์บางชิ้นมีอายุเป็นพันปี แม้มีเศรษฐีมาขอเช่าแต่ปฏิเสธ เพราะนี่เป็นสมบัติของศาสนาและแผ่นดิน" พระพรหมบัณฑิต เจ้าอาวาสวัดประยูรฯ กล่าว

นอกจากรูปแบบการบูรณะเจดีย์พระประธาน และพรินทรเปรียญปริยัติธรรมศาลา วัดประยูรวงศาวาสวรวิหารจะเป็นต้นแบบของหลักการที่ผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้อย่างน่ายกย่องแล้วยังได้รื้อฟื้นขนบวิธีที่เรียกว่า "บวร" วัด บ้าน โรงเรียนให้กลับมา.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้